

Zakládání měst a podoby městské správy

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Lubomír Nenička, Ph.D.
Katedra ekonomie a veřejné správy

- Ke vzniku středověkých měst přispěl rostoucí výnos zemědělské produkce, následný rozvoj obchodu, dělba práce i populační růst.
 - Zakládání měst v českých zemích bylo součástí tzv. **kolonizace** – osidlování dosud volného území (zejména v pohraničí)
-

Lokátoři

- Šlo zpravidla o příslušníky královského dvora nebo bohaté měšťany
- V zastoupení panovníka či vrchnosti zajišťovali vhodná místa, jejich osídlení i zbudování nového sídla.
- Zpravidla zde pak získali úřad rychtáře.

Zakládání měst ve 13. století

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Města převážně vznikala rozšiřováním stávajících sídel.
 - Byla také budována v blízkosti hradů.
 - V menší míře byla zakládána nově na neobydleném území – tzv. na zeleném drnu.
-

Kategorie měst

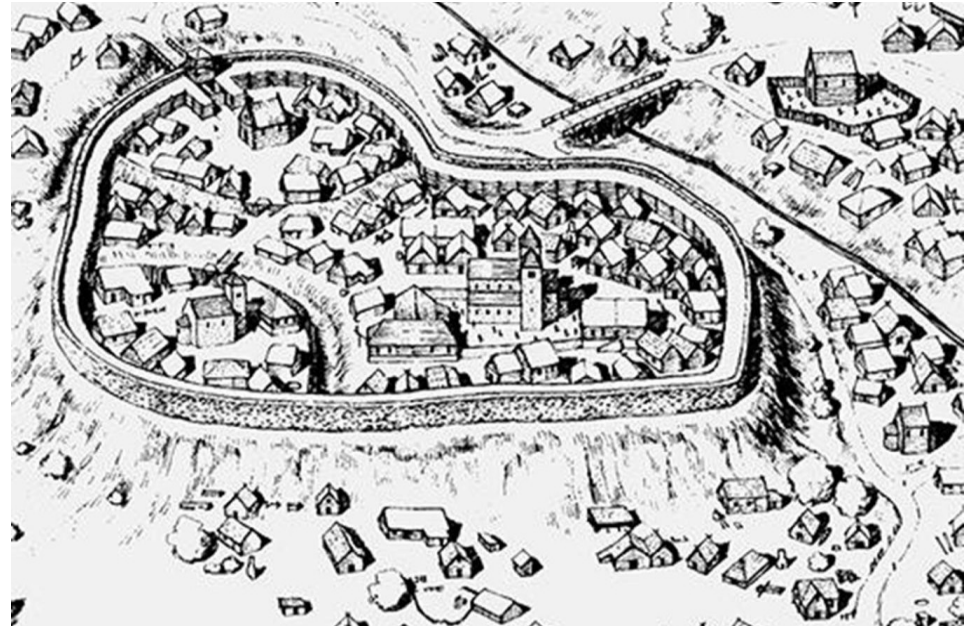

- **Královská města** – byla zakládána a vlastněna panovníkem, jejich obyvatelé byli osobně svobodní a byli podřízeni pouze králi.
 - **Poddanská města** – byla zakládána vrchností s královským svolením, jejich obyvatelstvo patřilo nadále mezi poddané vrchnosti (světské či církevní).
 - Později se osamostatnila v rámci královských měst i **další privilegovaná města** (např. horní). Nemusela odvádět pravidelné dávky, ale panovníkovi vyplácela poplatky podle jeho momentálních finančních potřeb.
-

Podoba měst

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Městská práva
 - Urbanistické prvky (centrální náměstí a pravidelná síť ulic, hradby, církevní objekty, radnice)
 - Městská samospráva
-

Nejstarší města českých zemí

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- V první vlně zakládání českých měst bylo ustaveno **Staré město pražské**. O něco později bylo založeno Nové (Menší) město – pozdější Malá Strana.
- V prvních desetiletích 13. století vznikala města především v dnešním Slezsku a na severní Moravě (Bruntál, Uničov, Opava)

Městská práva

- Trhové
- Várečné
- Hrdelní
- Hradební

Městská správa – Rychtář

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Byl v městské správě zástupcem panovníka (vrchnosti).
- Rychtář byl především předsedou městského soudu a jako takový získával příjmy z podílu na soudních pokutách a z různých dávek.

Městská správa – Konšelé a purkmistr

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Už ve 13. století začaly v městech působit i samosprávy, reprezentované **konšely** (městskými radními) a **purkmistrem** (starostou).
 - Nejprve byli voleni na jeden rok a potvrzováni panovníkem, později byli jmenováni na návrh předchozí rady.
 - Městské rady reprezentovaly vyšší a střední vrstvy.
-

Charakteristiky městských rad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Stát se členem městské rady mohli jen plnoprávní obyvatelé města, kteří ve městě trvale bydleli a byli majiteli nemovitosti, z níž platili daň.
 - Městské rady měly čtyři až dvanáct členů podle celkového počtu obyvatel obce.
 - Městské rady mj. stanovovaly daně a určovaly výši poplatků z užívání společného městského majetku.
-

Mocenský vzestup měst a jeho hranice

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Na začátku 14. století existovalo v zemi více než 250 měst a městeček.
- Po vymření dynastie Přemyslovců se bohatí němečtí měšťané z Prahy, Kutné Hory a dalších hornických měst násilně pokusili prosadit se mocensky na úkor šlechty.
- Nakonec však neuspěli a města zůstala vůči šlechtě v podřízeném postavení.

- Ve 13. století začala být i v souvislosti s procesem kolonizace dosud neosídleného území zakládána města jako nové typy sídel.
 - Města byla zakládána buď jako **královská**, anebo **poddanská**.
 - Výsadní postavení v městské správě měli nejprve rychtáři – úředníci zastupující panovníka či vrchnost. Často jimi byli **lokátoři**, kteří působili při zakládání daných měst.
 - Už ve 13. století se začaly formovat také **městské samosprávy**, reprezentované konšely (radními) a purkmistrem (starostou).
-